

Overgenomen uit: Begijnhofkrant 23 (1009) 12-13
HET ONTSTAAN VAN EEN MEESTERLIJKE NOVELLE
De zeer schone uren van juffrouw Symforosa, begijntjen

Gaston Durnez

Nog voor Het Kindeke Jezus in Vlaanderen in 1917 in boekvorm kon verschijnen – tegen het einde van 1918 lagen er al drie drukken – had Timmermans alweer een ander verhaal klaar. Een korte novelle dit keer, maar een tijdloos meesterwerk, als een middeleeuwse ballade of sproke, voor velen het beste wat hij ooit heeft geschreven: De zeer schone uren van juffrouw Symforosa, begijntjen.

De oude wet verpulverend, volgens dewelke een gedicht uit plicht niet licht gedijt, schreef Timmermans de novelle op bestelling. Friedrich Markus Huebner, een Duitser die in Brussel voor de “Politische Abteilung” werkte en die ook als literaire scout voor Anton Kippenberg optrad, kwam hem in de zomer van 1917 het plan voorleggen voor een *Flämisches Novellenbuch* dat hij voor Insel Verlag ging samenstellen. De bloemlezing zou werk bevatten van de bloem der toenmalige Vlaamse literatuur: Cyriel Buysse, Maurits Sabbe, Stijn Streuvels, Herman Teirlinck, Karel van de Woestijne, August Vermeylen, Frans Verschoren en anderen. Zeker niet allemaal supporters van de Duitse bezetter. De uitgever had ook wel eens een copyrighttrucje moeten gebruiken om iemand als de uitgeweken Cyriel Buysse te kunnen publiceren.

Timmermans aanvaardde het verzoek zonder moeite. Hij dacht al een hele tijd aan een stemmingsbeeld over het begijnhof en zou zich daarvoor gewoontegetrouw laten inspireren door mensen uit zijn omgeving. Het ging om twee zussen die elk een bijzonder grote neus hadden en die daarom niet aan een man geraakten. De ene vluchtte in 1914 naar Engeland en vond daar toch een “halve trouwboek”, de andere werd begijn. Timmermans begon meteen aan het verhaal en spoedig bleef er van het oorspronkelijke gegeven niets meer over dan het “spitsig neusje” van een bekoorlijk jong begijntje.

Juffrouw Symforosa woont in het Hemdsmouwke, een smal straatje op het Lierse begijnhof. Op haar binnenhofje staat een wijnstok en die wordt verzorgd door Martienus, een hovenier uit de Kempen, vijftwintig jaar oud. Symforosa wordt verliefd op hem, maar zij durft het hem niet te zeggen en hij ziet het wel, maar snapt het niet. Haar gevoelens brengen haar in de war en maken haar gelukkig tegelijkertijd. Zij is blij als zij hem af en toe eens ergens ontmoet. Maar op een mooie dag, teruggekeerd van een retraite in een klooster, vertelt hij haar dat hij broeder zal worden bij de “bruin paterkes” in een andere stad. Eer hij vertrekt, vraagt zij hem om een geheime ontmoeting. En weer zegt zij niets. Zij kan alleen maar schreien. *“Hij verstaat haar niet, ze voelt het, ze hoort het, en ze is niet bij machte om in zijn klare, onschuldige ogen heel haar hart open te leggen.”* Zij blijft achter in het stille begijnhofleven en de tijd vliegt voorbij over haar verdriet. Tot zij hoort vertellen over een wonderbeeld van Sint-Antonius in het verre klooster van Martienus. Zij wil op bedevaart, naar haar geliefde (heilige). Daar krijgt zij de hovenier slechts op het einde eventjes te zien. Zij merkt dat hij gelukkig is en: *“Er komt een machtige voldoening over haar. Haar gemoed wordt ineens omgekeerd en innerlijk verlicht. (...) Alle zelfzucht loopt weg. Z’is blij omdat hij gelukkig is.”* Door de regen loopt zij uren ver naar huis.

Timmermans schreef de novelle in de maanden augustus en september van 1917. In de titel, *De zeer schone uren van juffrouw Symforosa, begijntjen*, verwees hij naar de “belles heures” waarin de middeleeuwse monniken de mooiste gebeden van hun geloof opschreven en verlichtten voor koningen en prinses. Hij deed er vier weken

over om die “uren” neer te pennen op kleine bladzijden uit een notitieboek. Hij schreef ze niet “in het net” over en gaf ze in hun natuurlijke staat aan Huebner, die zelf voor de Duitse vertaling zorgde.

Die sehr schönen Stunden von Jungfer Symphorosa, dem Beginchen verscheen onmiddellijk in de verzamelbundel en was, na het hoofdstuk *Regen* uit *Pallieter*, het tweede prozastuk van Timmermans dat in Duitse vertaling uitkwam. Later werd de novelle, met illustraties van de auteur zelf, als nummer 308 opgenomen in de Insel Bücherei, een vorm waarin zij een succesnummer werd, met een oplage die in de tienduizenden liep. Huebner schreef er een korte toelichting bij.

De oorspronkelijke Nederlandse versie verscheen in het oktober-novembernummer 1917 van *De Nieuwe Gids*. In de loop van 1918 volgde de eerste afzonderlijke uitgave in de “Beiaard-serie”, een uitgave van Den Nieuwen Boekhandel in Brussel en C.A.J. Van Dishoeck in Bussum, die zo een troostprijs kreeg voor de gemiste bestseller. Felix Timmermans droeg deze uitgave op aan “Mijn vriend Huibrecht van Ael”, misschien onder meer omdat deze stadsgenoot en medeactivist zijn werk in het universitaire milieu in Gent had geïntroduceerd.

Den Nieuwen Boekhandel was, tijdens de bezetting, opgericht door de jonge letterkundige Maurice Roelants en ging door voor “de eerste zuiver literaire boekhandel in de hoofdstad”. Zo althans schreef Roelants zelf. Het uitgeversvignet van DNB werd ontworpen door Herman Teirlinck. Een van zijn uitgaven was de novelle *Petrusken's einde* van F.V. Toussaint van Boelaere. Deze Van Boelaere, een late “Van Nu en Straks-er” die graag naar voren trad als een leidende figuur uit de Vlaamse letterenwereld, schreef een nawoord voor *Symforosa*. Hij reeg vooral citaten van recensenten aan elkaar, waarin de lof van *Pallieter* werd gezongen en beperkte zich voorts tot enkele gemeenplaatsen. De man die later als “de goudsmid van het Vlaamse proza” werd gehuldigd, had de echte betekenis en schoonheid van de novelle duidelijk niet goed begrepen. Jaren nadien zou hij zich ontpoppen tot een jaloerse vijand van Timmermans.

De waarde van *De zeer schone uren...* werd het beste samengevat door Albert Westerlinck in *Timmermans herlezen*, een huldetoespraak die hij hield naar aanleiding van het vijftienvigste jaar na het overlijden van Felix Timmermans (opgenomen in heet *Jaarboek 1973* van het Felix Timmermans-Genootschap): “In het kader van geheel onze romantiek, die afgezien van Gezelle artistiek arm was, en van geheel onze neoromantiek, vind ik dat boekje het fijnste en volmaaktste prozagedicht dat ooit

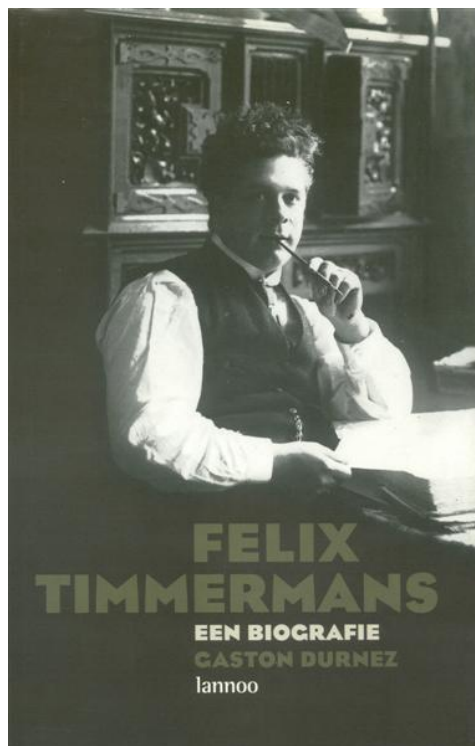
in onze taal werd geschreven. Ik zie het, in de moderne tijd, op het niveau van de zuiver spirituele, poëtische en romantische beleving van het bestaan, op dezelfde hoogte als de middeleeuwse Beatrijs. Het is natuurlijk in beide gevallen volkomen onzinnig zulke werken te komen contesteren met psychologische ontleding of andere problematiek, want de premissen tot het scheppen van zulke werken zijn: natuurlijke en zuivere menselijkheid, argeloze en pure liefde, eenvoudig en diep geloof, en pure poëzie. De stijl moet daarbij deze deugden weerspiegelen. De stijl van Timmermans heeft zich hier ontdaan van zijn overdadigheid, die een gevolg is van zijn innerlijk gevaar: de mateloosheid. En in Juffrouw Symforosa krijgen wij een glanzend en subtiel evenwicht tussen zinnelijk impressionisme en poëtisch mysterie. De taalpoëzie van dit proza glanst van prachtige originele metaforen, zeer pure en broze stemmingsbeelden, een beheerste en zo melodieuze taalmelodie. Voor mij is dit het zuiverste taalkunstwerk dat Timmermans heeft gemaakt.”

Zo heeft Felix Timmermans zich in de Eerste Wereldoorlog op een paar jaar tijd geopenbaard in al zijn meesterschap en in al zijn facetten: na de publicatie van *Pallierter* volgde het oud-Vlaamse kerstlied in proza *Het Kindeke Jezus in Vlaanderen* en het poëtische stemmingsbeeld over Symforosa, een vrouw die haar geluk vindt in het geluk van een medemens. Timmermans had zijn crisis glansrijk overwonnen. Hij stond nu op het hoogtepunt van zijn artistieke kracht.

Gaston Durnez

Felix Timmermans, een biografie

Uitgeverij Lannoo, Tielt, 2000, p. 238-242

(in apart kadertje)

Wie is Gaston Durnez?

Gaston Durnez (° Wervik, 9 september 1928) was tot 1992 redacteur van *De Standaard* en is nu nog bedrijvig als columnist, onder meer in *De Bond*, en als medewerker van *Tertio*. Hij is de auteur van een rijk geschakeerd journalistiek en literair oeuvre. In zijn bibliografie van meer dan vijftig boeken vallen vooral zijn tweedelige geschiedenis van *De Standaard* en zijn indrukwekkende biografie van Felix Timmermans op. Durnez is trots op zijn Zuid-Franse familienaam, die “wijnkruikje” zou betekenen. Geen wonder dat hij graag in de Provence vertoeft. Maar hij bereist ook graag Engeland, in de sporen van zijn idool Chesterton, “de geestige pennenridder in gevecht met moderne draken”, over wie hij in 2007 bij Lannoo een boek publiceerde. Gaston Durnez woont nu met zijn vrouw Ria Verstappen in Itegem (Heist-op-den-Berg).